

O jednom srpskohrvatsko - engleskom rječniku namijenjenom američkim studentima

Svoj zaključak dat u članku »Postvukovske akcenatske norme u suvremenom hrvatskosrpskom jeziku« (Školski vjesnik XVIII svibanj — lipanj 1968, str. 23—35)¹⁾ da »se zajednički akcenatski nazivnik većih jugoslavenskih gradova može opisati pomoću dvaju akcenatskih znakova: â za kratki naglašeni vokal, á za drugi naglašeni vokal« (str. 35) realizovao je **Thomas F. Magner** u rječniku koji je nazvao »**The student's dictionary of serbo-croatian**«, izdat 1970. god. (The Pennsylvania State University).

Rječnik je dat u oba smjera, a jedna od njegovih posebnosti je što su srpskohrvatske riječi akcentovane u oba dijela, tj. i u onome gdje je srpskohrvatski jezik na drugome mjestu, razumije se, na »magnerovski« način.

Druga posebnost ovoga rječnika su skraćenice **Cr.** i **S.** kao oznake za »hrvatski« i »srpski«, koje je autor stavljao uz neke riječi, u oba dijela.

Informacija o ovome data je i u predgovoru pod naslovom »Croatian or Serbian« (str. 2). Tu su navedene neke činjenice koje dobrim dijelom odgovaraju stvarnom stanju (»Varijanta hrvatskog standarda upotrebljava ijekavski izgovor i jedan broj specifičnih hrvatskih riječi. Srpska varijanta upotrebljava ekavski i ijekavski izgovor i jedan broj specifičnih srpskih riječi; ekavski je standardni izgovor u Srbiji, a Srbi u Bosni i Hercegovini upotrebljavaju ijekavski izgo-

1) Članak je objavljen u prevodu engleskog originala (Post-Vukovian accentual norms in modern serbo-croatian).

vor... Može se reći da svi Hrvati govore ijekavski, ali svi oni koji govore ijekavski nisu Hrvati. Na drugoj strani, može se reći da su svi oni koji govore ekavski (u standardnom jeziku) Srbi, ali da svi Srbi ne govore ekavski...»).

Krećući se u sferi standardnog jezika, autor je u dosta slučajeva tačno označio riječi koje su varijantski polarizovane, stavljajući uz njih oznaku **Cr.** (Croatian, tj. hrvatski) i **S.** (Serbian, tj. srpski), kao npr. **deva** i **kamila**, **dojam** i **utisak**, **juha** i **supa**, **kat** i **sprat**, **sag** i **ćilim**, **štakor** i **pacov**, **tvornica** i **fabrika**, **ulje** i **zejtin**, **vlak** i **voz**, **žlica** i **kašika** i dr.; **boksač** i **bokser**, **jučer** i **juče**, **odbrana** i **odbrana**, **vol** i **vo** i sl.; ponegdje je bio obazriv ne dajući uz neke, opšterpsko-hrvatske, riječi nikakvu oznaku mada imaju prema sebi varijantski markiran sinonim, npr. **advokat**, **apoteka**, **apotekar**, **hiljada**, **januar** (i ostali nazivi mjeseci) bez oznake su — uz **februar** je, omaškom, stavljeno **S.**, dok uz **odvjetnik**, **ljekarna**, **ljekarnik**, **tisuća**, **siječanj**, **veljača**... stoji oznaka **Cr.** Međutim, dosta često, u nekim kategorijama i u pojedinačnim riječima, ima promašaja i netačnih informacija. Tako su stavljene u opoziciju, oznakom **Cr.** i **S.**, riječi sa **h** i **v** (**duhan** i **duvan**, **kuhati** i **kuvati**, **uho** i **uvo**), dok su lekseme na **-ista** označene kao srpske, a one na **ist** su bez oznake, što, u jednom i u drugom slučaju, predstavlja simplifikaciju složenijeg problema. Od pojedinačnih slučajeva pomenimo samo neke: **dimničar** (**S.**) — **dimnjačar** (**Cr.**), dok imenice **odžadžar**, koja je riječ standardnog jezika i mogla bi dobiti oznaku **S.**, nema (u engl. — sh. dijelu je **chimney** objašnjeno sa »dimnjak, odžak (**S.**)«); **dockan**, **docnije**, (**za**)**docniti** je **S.**, a **kasno**, **kasnije**, (**za**)**kasniti** — **Cr.**, **grah** i **pasulj** su, oznakama **Cr.** i **S.**, polarizovani, a **grašak** je označeno sa **Cr.**, **jest** je **Cr.**, a **jeste** — **S.**, uz **naočale** stoji **Cr.**, a uz **naočare**, **naočari** — **S.**, **naopako** je **Cr.**, a **naopake** — **S.** itd.

Ono po čemu ovaj rječnik odudara od svih dosadašnjih akcentovanih rječnika jest način obilježavanja akcenta.

S obzirom na to da rječnik daje pogrešnu sliku akcenta u srpskohrvatskom standardu, trebalo bi se na tome pitanju duže zadržati. Ovdje ćemo, međutim, ukazati samo na ono osnovno.

Polazeći u predgovoru (str. 2) od toga da »pjevujuće« intonacije (»singing« intonations) narodnog govora obrazovani govornici srpskohrvatskog jezika smatraju seljačkim (countrified), autor je akcenat u sh. standardu sveo na dva znaka **˘** i **˙**, što znači da je eliminisao melodiju, zadržavajući samo kvantitativnu razliku, a izostavio je i postakcenatske dužine. Kako to izgleda u praksi, pokazaće nekoliko sljedećih primjera:

Riječ **alat** ima u srpskohrvatskom jeziku dva značenja, koja se razlikuju zavisno od akcenata i postakcenatske dužine: **àlat** znači **oruđe** a **àlat** — konj ridožute dlake. U ovom rječniku nalazimo samo onu prvu, obilježenu kao **àlat**; da je i ona druga data, bila bi obilježena na isti način; u pridjevu **òpasan** — dangerous, kako je dat u ovom rječniku, svak će lako osjetiti razliku u odnosu na trpni pridjev od glagola **opasati**. Po »tradicionalnoj akcentuaciji«, kako je autor rječnika nazvao, to bi bilo **òpāsan** (čovjek), a ono drugo **òpasān** (kaišem). Po »modernoj« autorovoj akcentuaciji obje ove riječi bi se obilježile isto. Na isti način je akcentovano **sijati** (sije) — to sow i **sijati** (sija) — to shine, što je zapravo **sijati** (npr. pšenicu) i **sijati** (= sjati, svijetliti). Imenice tipa **vòjnik** i **jèzik** obilježene su na isti način, mada nije potreban naročito izoštren sluh da bi se i kod »obrazovanih govornika« osjetilo da je u **vojnik** i dugo (**vòjnik**), a u **jezik** kratko (**jèzik**). Primjera bi bilo mnogo.

Na kraju treba dodati da autor nije propustio da američke studente »obavijesti« da je **Mihailović, Draža** »Serbian patriot and resistance leader in World War II« (srpski patriota i vođa otpora u II svjetskom ratu), dok je **Tito, Josip Broz** »current Yugoslav ruler« (sadašnji jugoslovenski upravljač).